DOMSTOLENS DOM (Ottende Afdeling)

21. juni 2007 *

I sag C-428/05,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 234 EF, indgivet af Finanzgericht Hamburg (Tyskland) ved afgørelse af 21. november 2005, indgået til Domstolen den 2. december 2005, i sagen:

Firma Laub GmbH & Co. Vieh & Fleisch Import-Export

mod

Hauptzollamt Hamburg-Jonas,

har

DOMSTOLEN (Ottende Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, E. Juhász (refererende dommer), og dommerne G. Arestis og J. Malenovský,

generaladvokat: Y. Bot
justitssekretær: fuldmægtig B. Fülöp,

* Processprog: tysk.

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 17. januar 2007,

efter at der er afgivet indlæg af:

— Firma Laub GmbH & Co. Vieh & Fleisch Import-Export ved Rechtsanwalt O. Wenzlaff

— Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved J.-C. Schieferer og F. Erlbacher, som befuldmægtigede,

og idet Domstolen efter at have hørt generaladvokaten har besluttet, at sagen skal pådømmes uden forslag til afgørelse,

afsagt følgende

Dom

1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 11, stk. 3, første afsnit, første punktum, artikel 47, stk. 2, og artikel 48, stk. 2, litra a), i Kommissionens forordning (EØF) nr. 3665/87 af 27. november 1987 om fælles gennemførelsesbestemmelser for eksportrestitutioner for landbrugsprodukter (EFT L 351, s. 1), som ændret ved Kommissionens forordning (EF) nr. 604/98 af 17. marts 1998 (EFT L 80, s. 19, herefter »forordning nr. 3665/87«).

2 Anmodningen er blevet indgivet i forbindelse med en tvist mellem selskabet Firma Laub GmbH & Co. Vieh & Fleisch Import-Export (herefter »Laub«) og Hauptzollamt Hamburg-Jonas (herefter »Hauptzollamt«) vedrørende sidstnævntes afgørelse om tilbagesøgning af en eksportrestitution, der uretmæssigt er udbetalt til Laub.

Retsforskrifter

3 25. og 50. betragtning til forordning nr. 3665/87 lyder således:

»[N]år udførselsfristerne eller fristerne for levering af de beviser, der er nødvendige for at opnå betaling af restitutionen, er overskredet, ydes der ikke restitution [...]

[...]

[D]et bør af forvaltningsmæssige grunde kræves, at ansøgningen og alle øvrige nødvendige dokumenter for betalingen af restitutionen indgives inden for en rimelig frist; undtagelse herfra kan gøres i tilfælde af force majeure, særlig når tidsfristen ikke kan overholdes som følge af administrative forsinkelser, som ikke kan tilregnes den pågældende.«

4 Artikel 11, stk. 3, første afsnit, første punktum, i forordning nr. 3665/87 bestemmer:

»Uden at forpligtelsen til at betale et negativt beløb som omhandlet i stk. 1, fjerde afsnit, berøres heraf, skal modtageren, når der uretmæssigt udbetales en restitution, tilbagebetale de uretmæssigt modtagne beløb, inklusive eventuelle sanktionsbeløb ifølge stk. 1, første afsnit, forhøjet med en rente, der beregnes på grundlag af den periode, der er forløbet mellem betalingen og tilbagebetalingen.«

5 I forordningens afsnit 4, der har overskriften »Fremgangsmåde ved restitutionens udbetaling«, har artikel 47, stk. 1, 2, 4 og 5, følgende ordlyd:

»1. Restitutionen udbetales kun på eksportørens udtrykkelige anmodning af den medlemsstat, på hvis område udførselsangivelsen er antaget.

Anmodningen om restitution fremsættes:

a) skriftligt, eventuelt under anvendelse af en formular, som medlemsstaterne har fastsat til dette formål

[...]

2. Dokumenterne vedrørende udbetaling af restitutionen eller frigivelse af sikkerhedsstillelsen skal, undtagen i tilfælde af force majeure, indgives senest 12 måneder efter antagelsen af udførselsangivelsen.

[...]

4. Når de ifølge artikel 18 krævede dokumenter ikke har kunnet fremskaffes inden udløbet af den i stk. 2 omhandlede frist, skønt eksportøren har gjort sig umage for at fremskaffe og fremsende dem inden for denne frist, kan han få forlænget frist til at fremskaffe disse dokumenter.

5. Den i stk. 3 omhandlede anmodning om bevismæssig ligestilling [...] samt den i stk. 4 omhandlede anmodning om forlængelse af fristen skal indgives inden udløbet af den i stk. 2 fastsatte frist.«

6 Artikel 48, stk. 2, litra a), i forordning nr. 3665/87 har følgende ordlyd:

»Hvis bevis for, at alle krav, der er fastsat i Fællesskabets bestemmelser, er opfyldt, fremlægges inden seks måneder efter fristen i artikel 47, stk. 2, 4 og 5, udbetales en restitution på 85% af det beløb, der ville være blevet udbetalt, hvis alle krav var opfyldt.«

Tvisten i hovedsagen og det præjudicielle spørgsmål

7 Med to udførselsangivelser af 26. januar 1999 og 26. februar 1999 angav Laub frosset svinekød til udførsel til Rusland. Restitutionen for disse udførsler blev bevilget og udbetalt af Hauptzollamt.

8 Ved skrivelse af 20. september 2001 gjorde Hauptzollamt gældende, at restitutionen var blevet udbetalt uretmæssigt, fordi de to fragtbreve, der som transportdokumenter var blevet vedlagt ansøgningen om betaling af eksportrestitution, var mangelfulde. Dokumenterne indeholdt i rubrik 16 og 23 kun en del af de påkrævede oplysninger om transportøren, og de var ikke påført transportørens underskrift eller stempel.

9 Ved svarskrivelse dateret den 26. september 2001 forelagde Laub berigtigede fragtbreve, nu med transportørens stempler. Selskabet forklarede, at det først havde modtaget de supplerende fragtbreve senere, men at man i betragtning af Hauptzollamts afgørelser om bevilling af restitution ikke havde fundet det nødvendigt at indlevere disse, idet man havde antaget, at de allerede forelagte transportdokumenter var fyldestgørende.

10 Med to berigtigelsesafgørelser af 14. og 17. december 2001 stillede Hauptzollamt krav om tilbagebetaling af de udbetalte restitutioner. Hauptzollamt afviste Laubs indsigelser mod disse afgørelser, hvorefter Laub indbragte sagen for Finanzgericht Hamburg.

11 Finanzgericht har herefter besluttet at udsætte sagen og at forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»Er en restitution blevet uretmæssigt udbetalt i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i artikel 11, stk. 3, første afsnit, første punktum, i forordning (EØF) nr. 3665/87, og skal restitutionen derfor tilbagebetales, såfremt den begunstigede først fremlægger betalingsdokumentation i tilbagesøgningssagen og efter udløbet af fristerne i [nævnte] forordnings artikel 47, stk. 2, og artikel 48, stk. 2, litra a)?«

Om det præjudicielle spørgsmål

12 Med spørgsmålet ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om det under de i hovedsagen foreliggende omstændigheder er tilladt en eksportør under en sag om tilbagesøgning af eksportrestitution, som omhandlet i artikel 11, stk. 3, i forordning nr. 3665/87, at fremlægge den dokumentation, der er nødvendig for retten til restitution, efter udløbet af fristerne fastsat herfor i denne forordnings artikel 47, stk. 2, og artikel 48, stk. 2, litra a), eller om det er udelukket at fremlægge dokumentationen på dette trin i sagen, og restitutionen derfor skal anses for uretmæssigt udbetalt i artikel 11, stk. 3's forstand.

13 Såvel Laub som Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber har gjort gældende, at en eksportrestitution ikke kan kvalificeres som »uretmæssigt udbetalt«, alene fordi fristerne i artikel 47, stk. 2, og artikel 48, stk. 2, i forordning nr. 3665/87 ikke er blevet overholdt. De har anført, at det følger af dom af 14. april 2005, Käserei Champignon Hofmeister (sag C-385/03, Sml. I, s. 2997), at fristerne i disse

bestemmelser ikke er materielle betingelser, men blot administrative formaliteter, som er nødvendige for at opnå betaling af en restitution, og derfor kan en tilsidesættelse af disse frister ikke føre til, at en restitution kvalificeres som »uretmæssigt udbetalt«.

14 Laub har desuden anført, at det fremgår af en analyse af opbygningen af og formålet med forordning nr. 3665/87, at udbetalingssagen og tilbagesøgningssagen er to forskellige procedurer, som hver har deres eget formål, hvorfor det ikke er nødvendigt at anvende fristerne i forordningens artikel 47 under en tilbagesøgningssag.

15 Laub mener, at hvis en kompetent myndighed på grundlag af dokumentation fremlagt af eksportøren definitivt har udbetalt eksportrestitutionen eller har frigivet en sikkerhed, der er stillet for en forudbetalt restitution, er princippet om beskyttelse af den berettigede forventning til hinder for, at den kompetente myndighed iværksætter tilbagesøgning af restitutionen med den begrundelse, at dokumentationen er utilstrækkelig. Ifølge selskabet har eksportøren på dette trin af sagen ret til at antage, at medlemsstaten har kontrolleret den fremlagte dokumentation, og eksportøren skal ikke derudover bestræbe sig på at indhente yderligere dokumentation, som omhandlet i forordning nr. 3665/87.

16 Først bemærkes, at manglende overholdelse af de processuelle regler i forordning nr. 3665/87 kan føre til en nedsættelse og endog til fortabelse af retten til eksportrestitution. Dette er tilfældet, navnlig når eksportøren først fremlægger den dokumentation, der kræves for at få eksportrestitution, efter at fristerne i forordningens artikel 47, stk. 2, og artikel 48, stk. 2, er udløbet.

17 I 25. betragtning til forordning nr. 3665/87 er det anført, at når udførselsfristerne eller fristerne for levering af de beviser, der er nødvendige for at opnå betaling af

restitutionen, er overskredet, ydes der ikke restitution. I henhold til forordningens artikel 48, stk. 2, litra a), nedsættes den restitution, der skal udbetales til en eksportør, med 15%, hvis eksportøren først fremlægger den nødvendige dokumentation inden seks måneder efter fristen, nævnt i bl.a. forordningens artikel 47, stk. 2.

18 Selv om Domstolen i præmis 26 i Käserei Champignon Hofmeister-dommen fastslog, at artikel 47 i forordning nr. 3665/87 hører til de processuelle regler, en eksportør skal overholde for at få udbetalt en eksportrestitution, forholder det sig ikke desto mindre således, at en tilsidesættelse af disse regler også kan resultere i en nedsættelse eller i fortabelse af det restitutionsbeløb, som eksportøren har krav på.

19 For så vidt angår hovedsagen er det ubestridt, at denne sag ikke vedrører fremlæggelse af dokumentation under en udbetalingssag, som omhandlet i artikel 47, stk. 2, i forordning nr. 3665/87. De omstændigheder, som har givet anledning til denne præjudicielle forelæggelse, fandt sted på et senere trin, nemlig under tilbagesøgningssagen indledt i henhold til forordningens artikel 11, stk. 3, efter at udbetalingssagen var afsluttet, og eksportrestitutionen var blevet udbetalt af den kompetente myndighed.

20 Mens artikel 47, stk. 2, og artikel 48, stk. 2, i forordning nr. 3665/87 fastsætter frister for fremlæggelse af den dokumentation, der kræves for at få udbetalt restitutionen, indeholder nævnte forordning ikke bestemmelser om frister, som skulle finde anvendelse ved iværksættelsen af den i forordningens artikel 11, stk. 3, omhandlede tilbagesøgningsprocedure.

21 Det skal understreges, at det ikke følger af den omstændighed, at der ikke findes sådanne fristbestemmelser, at en kompetent myndighed, som efter udbetalingen af

en restitution har konstateret mangler ved dokumenter fremlagt i henhold til artikel 47, stk. 2, i forordning nr. 3665/87, ikke kan kræve, at eksportøren indhenter de påkrævede supplerende oplysninger, eller at myndigheden, i givet fald, ikke kan vedtage de nødvendige foranstaltninger med henblik på at tilbagesøge den pågældende restitution.

22 Tværtimod er en sådan ret i overensstemmelse med formålet med tilbagesøgningsproceduren i artikel 11, stk. 3, i forordning nr. 3665/87. Denne bestemmelse har til formål at sikre, at Fællesskabets budget beskyttes og anvendes korrekt på området for eksportrestitutioner, og navnlig at sikre, at alene de eksportører, som har ret til restitution, får tildelt en sådan i overensstemmelse med de objektive betingelser, som fællesskabslovgiver har fastsat.

23 Desuden har Domstolen i en sag vedrørende forudbetalt restitution til en eksportør allerede fastslået, at frigivelse af en sikkerhedsstillelse ikke fritager eksportøren for sine forpligtelser i henhold til fællesskabslovgivningen (jf. dom af 12.7.1990, sag C-155/89, Philipp Brothers, Sml. I, s. 3265, præmis 13-16). Dette princip finder også anvendelse for så vidt angår udbetaling af restitution til en eksportør, som ikke har fremlagt tilstrækkelig dokumentation til godtgørelse af, at betingelserne for at få ret til restitution var opfyldt.

24 Den kompetente myndigheds ret til at afkræve eksportøren de dokumenter, der er nødvendige for at opnå restitution, selv efter restitutionens udbetaling, og efter at fristen i artikel 47, stk. 2, i forordning nr. 3665/87 er udløbet, modsvares imidlertid af, at eksportøren på sin side skal have mulighed for at fremlægge de oplysninger, der er nødvendige for, at han kan godtgøre sin ret til restitution.

25 At nægte en eksportør denne mulighed ville udgøre en tilsidesættelse af princippet om god forvaltning, eftersom dette princip er til hinder for, at en offentlig administration pålægger en erhvervsdrivende, der handler i god tro, sanktioner for manglende overholdelse af processuelle regler, når denne manglende overholdelse skyldes administrationens egen adfærd. Den omstændighed, at den kompetente

myndighed dels iværksatte udbetaling af restitutionen til eksportøren på baggrund af en ufuldstændig dokumentation, dels først indledte tilbagesøgningssagen efter en vis tidsperiode, har fået direkte indvirkning på Laubs mulighed for at fremlægge tilstrækkelig dokumentation. I øvrigt fremgår det ikke af anmodningen om præjudiciel afgørelse, at administrationen skulle have været af den opfattelse, at eksportøren handlede i ond tro.

26 Det ville være i strid med formålet med forordning nr. 3665/87, såfremt den kompetente myndighed med sin adfærd kunne forhindre eksportører af landbrugsprodukter i at drage fordel af ordningen for eksportrestitution, når de opfylder de i forordningen fastsatte betingelser og handler i god tro.

27 Da fristerne i artikel 47, stk. 2, og artikel 48, stk. 2, litra a), i forordning nr. 3665/87 ikke finder anvendelse på tilbagesøgningsproceduren, og da der ikke findes specifikke fællesskabsretlige regler, som fastsætter frister for fremlæggelse af supplerende dokumentation under en tilbagesøgningssag, påhviler det de nationale kompetente myndigheder i overensstemmelse med national ret og med forbehold for de begrænsninger, der følger af fællesskabsretten, at forlænge fristen afhængig af de særlige omstændigheder i den konkrete sag (jf. i denne retning dom af 19.6.2003, sag C-467/01, Eribrand, Sml. I, s. 6471, præmis 49). Den frist, som fastsættes, skal være af en rimelig længde, således at eksportøren har mulighed for at indhente og fremlægge den påkrævede dokumentation, og der skal bl.a. tages hensyn til den omstændighed, at den kompetente myndigheds adfærd kan have en indvirkning på eksportøren.

28 Henset til de ovenfor anførte bemærkninger, skal det forelagte spørgsmål besvares med, at en eksportrestitution ikke kan kvalificeres som »uretmæssigt udbetalt« i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i artikel 11, stk. 3, første afsnit, første punktum, i forordning nr. 3665/87, såfremt den begunstigede under en sag om tilbagesøgning af restitutionen fremlægger den dokumentation, der er nødvendig for at godtgøre sin ret hertil. Det påhviler de nationale kompetente myndigheder at fastsætte en rimelig frist, således at den begunstigede har mulighed for at fremlægge denne dokumentation.

Sagens omkostninger

29 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Ottende Afdeling) for ret:

En eksportrestitution kan ikke kvalificeres som »uretmæssigt udbetalt« i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i artikel 11, stk. 3, første afsnit, første punktum, i Kommissionens forordning (EØF) nr. 3665/87 af 27. november 1987 om fælles gennemførelsesbestemmelser for eksportrestitutioner for landbrugsprodukter, som ændret ved Kommissionens forordning (EF) nr. 604/98 af 17. marts 1998, såfremt den begunstigede under en sag om tilbagesøgning af restitutionen fremlægger den dokumentation, der er nødvendig for at godtgøre sin ret hertil. Det påhviler de nationale kompetente myndigheder at fastsætte en rimelig frist, således at den begunstigede har mulighed for at fremlægge denne dokumentation.

Underskrifter